

ШЫН

1925 чылда
Учурланган
1963 ч.
И Ю Н Ъ
13
ЧЕТВЕРГ
№ 139 (5543).
Өртөө 2 көп.

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди

Советтин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

ЧАЙГЫ ДЫШТАНЫЛГА

Шагын дөйт аалчанын үе бурузу боду оңа байдалыг. Ычанмыже чай черде кайгамчык: хунуң чайынант херелдери чер кырын шыа ап, арга-мыш база сад-сесердиктер ногаан торгу «хевин» кедиптер, хоуулар өң-базын чиргилчирген хевин боду бээр. Удуг-биче хемлер, хөдөр савазырап, мөөн-шурал чыдар апар. Чайнын шак мындг кайгамчык өйүңе дыштанырга аккин калдыг дээр!

Ажылчы чоннарын хой нуруузу элчегилг шөлөөн чотум-на мычган чайгы үедэ эрттири турар. Бистин чуртувуста оларнын эки дыштанырында бүгү-ле чүдүлөр тургустунап. Бо талазы-биле чамдык чижектерин бистин АССР-ден безин көрүп болур. Бисте ам санаторийдерге, дыштанылга бажынарныче, ыраакы черлерге аян-чоруктарже, тургучи подхотдарже чорутур кижилерин саны чид саннида улам ошуп турар. Бир эвес эртен чылдын Бүгү-эвилелдин болгаш түс черин курорттарыга база дыштанылга бажынарына бистин республикадан 1900 хире кизи проф-эвилелдерин тутквалары-биле дыштанып болза, бо чылдын ол сан 2000 дыа ашкан. «Чедер» курортун бо чылдын дөрт сезонун ажылдар кылдыр бир-ле дугаарында кылган. Спорттун «Спартак» ниятелиниң айттай турист лагерин бо чылдын «сезонун ажылдар. Көк-Тейге дыштанылга бажыны ажиттынар.

Бистин чуртун төп хоорайларныче, эд улуг тудуларже, бойдузун чурумаалыг черлеринче, акы-дүмө социалисттик чурттарже аян-чорукка баар туткваларнын саны база көвүдөп турар. Бо чүгү болза совет кижинин чагай чорутуун дугайында партиядын болгаш чактааны санын салышкыннын тодарай илерээшкенин хирини биразы болур.

Ыччалажок чамдык профэвилел, ажыл-агый органыры ол улуг артарын четче ачылгавас, ажылчы чоннарын дыштанылганыче копкык кичээлгей салып турар дээрин шуут чугаалай херек. Бо чылдын курорт сезонуңун баштайгы үезинде-ле күрүн-ле алаан черлеринин ажалдачыларынын профэвилелини Тес-Хем, Өвүр районнары чыгып алган туткваларын четче ажиллавазынар «Бардык» совхозта профэвилелинин ажылчин комитети «Уш Бедирге» баар ажылчыларын улуг ооздалашкын-биле чоруткан. Бир эвес үстүңде профэвилел организациялары бо

чугула херекти баш удур хынамчалыг көргөн болза, мындыг таарымча чок чүдүлөр болбас турган ийик.

Ооп-биле чергелештир күш-ажылчы хунуң соонда хостуг шактарың болгаш дыштанылга хунерин ажылчыг, утка-шынарлыг эрттиреринге—чайгы үе оңа таарымчалыг чүе төлөөдө, чер-черде партия, совет болгаш профэвилел, комсомол органыры ажылчы чоннарын пегелдеринге дууштур яны-бүрү хемчеглерин алыр хулаагелдиглер.

Кызылдың партия болгаш комсомол хооромнары суббота болгаш воскресенья хунерин сөөлү үедэ тускай план-биле эрттирип, партияң ногаан театрында бот-тыныгыр уран чүдү бөлгүмнеринин концерттерин организастан, лекция залыга экономиканын болгаш артем-техниканын уран чүдүлүн чүдү бүрү темаларына айттыр, харыяларын организастан, танып шөлүңе культураныг чараш танылаарынын талазы-биле көргүзүлгү бөдөөлөрүн кылып турар апарган. Ол мыкшак хоорайнын чамдык бугурулгелери, албан организацыйалар эртен воскресеньяда Чагытайже салгустошкыны кылганар.

Чоокта «УТКА-нын 25 чылы» совхозтун дирекция чери болгаш парком чаксы ажылдарын чедикчинин доозуганы-биле холбалтыр дыштанылга хунун баш удур хынамчалыг белеткээш, солуң, утка-шынарлыг кылдыр эрттирген. Үстүңде чижектер дээрже ажылчы чоннарын чайгы дыштанылганыга хамаарыштыр чамдык черлерде чорутууну турар хемчеглерин чүдө эгези-дир.

Ыччаарга бо талазы-биле Кызыл хоорайга болгаш районнар төптнеринге кылдыр ажылдар, организастан хемчеглер ам-даа хой дээрин база чугаалай херек. Мыангы Шагаан-Арыг, Туран, Чадаана хоорайларда болгаш Ак-Довурак, Хову-Аксы ышкан хой ажылчыларын сугуларда чоюңун чайгы дыштанылганын ушгерин организастан дугайында кошкык сагыш салып турар. Чижээ, Чадаана хоорайнын чурттакчыларынын дыштанылганын эрттиреринге чугула чери—инда салты амдыгаа чедир чагайлыгдыр, дерип кылбаан болгаш сайгалгаан безин кирибэн турган. Бо дээрже Чадаана хоорай күүсүмунуң шимчентир эвезин көргүзүп турар.

Чадаанын АТК-зы, райулеттур

комбинады болгаш Кызылдың даарынылга комбинады, хлеб заводу, Удуг-Хем ышак ажыл-агый чери ышкан удуг-удуг бугурулгө черлеринде ажылчыларын чайгы дыштанылганын, хоорай даштыңче коллективтиг үнүүшүннерин дугайында тодаргай чугаалар болбайн турар болгаш оларнын чамдыктарында ол дугайында план безин чок бооп турар. Үстүңде кириген таарымча чок чижектер адаттыгын бугурулгелерин удуруткучуларын болгаш партия, профэвилел организацияларын дүвүрттир дег-дир.

Чай—дыштанылга эң таарымчалыг үе. Суббота кежээлеринде, воскресеньяда парктарга, стадионнарда, лекторияларга, танып шөлүңерге болгаш өскө-даа черлерге яны-бүрү массалыг хемчеглерин млангыя концерттерин, танчыларын, ыры байыр-алдарын болгаш лекция, бөдөөлөрүн база айттыр, харыялар кежээлерин, номчулга конференцияларын болгаш спорттук маршдааларын организастан херек. Маңа бирги ээлчегде профэвилелини, культураны, спорттун ажылдакчылары боттарынын организастан инициативанын илериди хулаагелдиглер. Ол мыкшак интеллигенцияныг, калдыг-бир мергелдин талазы-биле ажылчыларнын, азы механитарларнын хунуң, куш-ажылдыг хоочун начынарын алдаржыткан кежээлерин чүе организастан болбойт! Эртен чылдын Көк-Тейге Кызылдын интеллигенциянын хунуң солун кылдыр эрттирген. Мындыг хемчеглерин чорударын өске черлерге база практикалаа чогур.

Дыштанып хунерде бугурулгелеринин коллективтеринин хоорай даштыңче коллективтиг үнүүшүнүн угазылалдыг болгаш утка-шынарлыг солун кылдыр организастан удурут-тур. Маңа баш ла яны-бүрү массалыг хемчеглерин чорудар апар. Оң кирижиктерин транспорт болгаш ижер суксуң, аш-чөм-биле хандыр дугайында аңа-хамаарышкан организацыйалар чогур өйүңдө сагыш салдыр хулаагелдиглер. Ажылчы чоннарын дыштанылганыга хамаарышкан хемчег бүрүзүн солун, утка-шынарлыг болгаш ажылчы кылдыр чорудар болгаш кизи бүрү «өрүп четтирдим» дээр кылдыр организастан херек.

Эш Н. С. Хрущевтун эш Луиджи Лонгону хүлээп алганы

Бо чылдын июнь 11-де СЭКП ТК-нын Бирги секретары Н. С. Хрушев Италияныг Коммунист партиянын чингине секретарынын оралакчызы Луиджи Лонгону хүлээп алган. Бөдөөлүн үезинде ийи акы-дүмө партиянын ажыл-чорудууларынын айтырыгыларын база делегейнин коммунисттик шимчөөшкенини айтырыгыларын талазы-биле санал-оңалдарын солчугаазы болган.

Ужуржымынкта СЭКП ТК-нын Президиум кежигуну, СЭКП ТК-нын секретары М. А. Сулов, СЭКП ТК-нын секретары Б. Н. Пономарев киришкен.

Бөдөсө найыралчы болгаш түрөктин ханы байдалыга эргекс.

(СЭТА).

Эш Луиджиге алдар болдурган СЭКП ТК-га, дүштеки шайлалга

Июнь 11-де СЭКП ТК-нын Президиуму Италияныг Коммунист партиянын чингине секретарынын оралакчызы эш Луиджи Лонгога алдар болдурган дүштеки шайлалганы тургускан.

Совет таланды дүштеки шайлалга эштер Л. И. Брежнев, А. Н. Косыгин, М. А. Сулов, Н. С. Хрушев, Б. Н. Пономарев олар киришкен.

Н. С. Хрущевтун КНО-нун Кол Ассамблеязынын даргазы М. Зафрулла-Ханны хүлээп алганы

Июнь 11-де ССР-нин Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрушев Москвада чоруп турар, КНО-нун Кол Ассамблеязынын XVII сессиязынын даргазы, Пакистанын КНО-да доктамал төлөөлөчкүн Мохаммед Зафрулла-Ханы оң дилөөн бугуар хүлээп алган.

Н. С. Хрушев биле Зафрулла-Ханын аразыга найыралчы бөдөсө болган. Аңаа ССР-нин Даштык-херек министринин оралакчызы С. Г. Лапин болгаш Пакистанын ССР-де элчини А. Хуссейн киришкен.

(СЭТА).

Эштер малчыннар! Мал ажылынын талазы-биле хүлээлгөвисти күүседир дээш, шалыпнын ажылдаалыңар!

„Чодурааның“ кыргызда пунктузунда

Удуг-Хем районун «Чодураа» көдөсө ажыл-агый артезинин малчыннары бо чылдын хой кыргыздазын чидиринг чокка чорудар, ниятин-биле 9 муң баш улуг хойларын, бо чылдын төртүтүгүн 4 муң баш хураганнарын кыргып, 24 тонна дүктү күрүңе садар, азы бир хойдан-ла ортумаа-биле 2,2 кг дүктү кыргып деп социалистг хулаагелени алган.

Колхоз баштаар чери хой кыргыздазын Чаатга болгаш Хендерге—ийи кезек черге чорударын шийтирилгез. Ам Чаатга кыргызда пунктузунда хой кыргыздазын ялгуду чоруп турар. Үк пуңыт багай эвес деритинген. Инда кыры шыагымы сарай, хой кыргырун ууңу стөлдөр, дүк ытлар шала, четки кылдынган. Пунтузунда 32 халчылг электри кыргызда аргедат тургустунап. Ооп-биле калы хол халчылдарын 40 ажыг колхозчулар ажылдап турар.

Хой колданырынын айы-биле хун

КӨДӨӨ АЖЫЛ-АГЫЙ АЖЫЛДАРЫНЫН ХҮН ДЕМДЕГЛЕЛИ

Картофель болгаш ногаалар олуртуушкунун санаваска республиканың ажыл-агыйларында чазын чажар культуларын таргалгазы колдуңда доозуган деп болур. Зона, ажыл-агый болгаш бригада бүртүзүн айы-биле ажылдап кылган агротехниктиг дүрмнөр бо хун амдыралчы эргежок чугула чүдүлөр болу берген. Оларнын шынарында болгаш өй-шаанда кылдынарында чүлге бо чылдын дүдүдү эвес, харын чер ажылынын культуразын дыка көдүрери хамааржыр. Оң ужурунда ажыл-ишчилерин өң чугула болгаш соңгарлаттынас ажыл-херээ болза тарылгаларын, бирги ээлчегде кукурузаның, чигир сөөк-ишчилерин болгаш өскө-даа культуларын ажаалдазын чорудары база тарылгаларын эки сугтарар ажылды организастанары болур.

«Межегей» совхозта эштер Иванов, Пикало, Цыпушев, «УТКА 25 чылы» совхозта эш Суңдуй дөөн ышкан мындыг «ногаан дөрбөтчинер» мастерлери кукуруза тарылгалын эки чоруткан, кулакталын үңгүже чедир шөлдерин икиртен болгаш ам чемичи-дигелер төгеринге белеткенип, кукуруза тараан шөлдерин ажаа эстүреринге үлгер-чижэн көргүзүп турар. Чөөн-Хемчик районун «Искра» колхозунун анык кукурузачылары оларнын үегерин элерип турар. Олар чемичтиктен 375 гектар черге кукурузаны чаштырып тарааш, сугтарыга буталарын баш бурунгаар ашпал, септөөн болгаш мында комсомолчулар, аныктар үш эвезига үстүп алган, өзүмөр аразын иштерип турар. Оң ачынды шөлдерге бок үнүштер үнес болгаш ол шууг арып болур. Гектар санында кукурузаның 350 центнер ногаан марсазын алыр дөң оларнын сөдү херек кырында ажыл-херектер-биле мычар быжылганын турар.

Удуг-Хем районун «Удуг-Хая» совхозунун кукурузачылары 1302 гектар шөлде кукурузаны ажалдап кылган болгаш Тес-Хем районун Ленин атыг, Тандының—«Революцияныг чалбыжы», Бий-Хеминиң—«Кызыл тараачын» колхозтарынын болгаш өскө-даа ажыл-агыйларын кукурузачылар эвезолар кукуруза шөлдерин болбаазырадыр ажылдарын эки чорудуп турар.

Каа-Хем районун ажыл-агыйларында олуртуларын аразын сайырадыр культуларын шөлдерин чаштырылган соонда ажалдап кылдырын ам-даа эгелөөн, а Бий-Хем районун колхозтарынды маевка-байырлаашканын үргүчүлдөөн, «Совет Тыва» колхозта 7 гектар, «Октябрь 14 чылы» колхозта—2 гектар, «Бурунгар» артезиде—5 гектар картофель ам-даа чедир олуртуумаан болганда Каа-Хем районун ажыл-агыйларында олуртуларын аразын сайырадыр культуларын шөлдерин ажалдап кылдыр дугайында чугаа канчак турар боор ышкан. Ол районун ажыл-агыйларында хой кыргыздазын соксаан, а ол мыкшак олуртуларын аразын сайырадыр культулар олуртурунун планын маывыла күүседир дөөн демидил паркомун болгаш райкүсүмунун удуруткучулары соксааннар. Районда көдөсө ажыл-агыйнын бүтү ажылдарын шак мычар суларап, баксыраанын чогуң өйүң-биле тайылдырлап болур, а партия-күрүн контролонун комитети, эш Савкин-даа чүе бо бүгүңүң кыймылда туруп турары!

Үнүш камгаланынын станциянын ажылдакчылары республикага бок үнүштер-биле демидил организастанарыга улуг рольду ойнаар ужурут. Иччала-даа бок үнүштер ам-даа үнүшкан. А ол станциянын начальниги эш Кузьминов болгаш кол агроном эш Булаков олар бок үнүштерге улуг демидил боттук хемчеглерин алабын, солдууг эвес хемчөлүң шөлдерге химиктиг ажалдап кылдышкын чорудары-биле кызыгаарлаттынын турар.

Шөлдерин чарары, оруктар кылдыларын аидарары, олуртулар аразын арыглар дөөн ышкан мындыг ажылдарын бөдөсө кайта-даа кызып турар, станциянын ажылдакчылары бок үнүштер-биле демидил шалын амдыгаа чедир чогаатпаан, оң республиканын чалгыс-даа ажыл-агыйнын организастанаан. Эштер Кузьминов, Булаков, болгаш ол станциянын өскө-даа ажылдакчылары, ажылдар стияни чогуң канчак эскерттир силер!

Республиканын ховуларында чаксы тарылганын ийик-үтүк үезинде көдөсө ажыл-агыйнын бүтү культуларын ажалдап дүдүдүп алырынын үдөзүн чоокта чаа салдыган, Тыванын механитарлары, хову ажылдакчылары ол хунерге эвээш эвес чогаалдык сорук киришинери, эрес-мадырлар чорукту кылганар, иччала-даа чедип алдынган чүдүлдерге оожурган канчак-ла болбас. Колхозтарын болгаш совхозтарын ажыл-ишчи бүртүзүп, бугурулгө эргелдеринин болгаш партия комитеттеринин ажалдакчыларынын сорулгав болза олуртуларын аразын сайырадыр культуларын ажалдап кылдышкын чорударын темпирин күштөлдөөр, үк ажылдарын агротехниканын чурумнарын эки сагышынаан, база кыска хуусаада чорудары болур.

Көдөөнүн ажыл-ишчилери! 1963 чылда көдөсө ажыл-агыйнын продуктуларын бугурун болгаш күрүңе садар талазы-биле бистин социалистг хулаагелерини күүседир органы чүдө тарылгаларга кичөөңгейлг болуру база хынамчалыг ажаалданы тургузар чорук бөзүрүн ушпаңар.

Ажыл-агыйже эвес чорук, бодуңун кылган ажылдарыннын түн-шөлдерин сагыш амыр көөр чүдүлөр болгаш «чалгар бүдө бөз чорукка» идеялг бо хунерде турбас ужурут. Олуртуларын аразын сайырадыр культуларын эки ажаар деп мындыг лозунг-биле Тыванын ховуларыга ажылды ам мычар чорудар ужурут.

Эртемденнерин, сессиязы мал ажылының дугайын чугаалажып турар

МОСКВА. (СЭТА). Улуг совет биологтар, көдөсө ажыл-агыйнын тускай эртемдерин, эртемдерин, малчыннар ССР-инин Эртемдер академиязынын президиумунда июнь 11-де кызылган эртем сессиязында киришип турар. Ол сессия мал ажылына биология активтиг препараттары ажалдаарын айтырыгыларын чугаалажып турар.

Кайы хире хой эртемденер болгаш шинчилекчилер боттарынын билигери кедээ ажыл-агыйга дүзалаарыне угадырып турарын ол хураалды кирижиктеринин дугайы херчелен турар. Сессияга физиологтар болгаш биохимиктер, микробиологтар болгаш мал эмчилери илеткерлер кылар. Геохимия болгаш аналитик химиянын институтунун, Атомунг энергиянын институтунун, Бойдус каттыжышкыннарын чингине институтунун, ВАСХНИЛ-дин, эвеледешкен республикаларын дыка хой амдылар болгаш академияларын эртемденери боттарынын ажылдарын база киригилгез.

продуктулауун бедиринге улуг бурунгаарлаашкыны кылдыр органы бээр эң перспективалыг аргаларын болгаш шинчилелдерин кол угадышкыннарын айттып алырында болуру дээрин ол чугаалаан. Яны-бүрү лабораторияларын саналдап киригелени витаминерин, антибиотиканы, микробиенталерин малдык чөм-суурун ажилдыр-биле каага, калдыг хире-чөргөш-биле ажаллап болурун көөр, а ол мыкшак оларын бөдөөлөрүнүн практиктиг сүмелерин бээр болза чогурт.

Ол препараттарын чамдыктары ам безин конугу ажылгы чүдүлдерин бөргөн дээрин академик Сисакян демсеглээш.

Мал ажылы дүргөн хөгжүдүреринини байдалымы болгаш перспективаның дугайында дыңнадымы ССР-инин көдөсө ажыл-агый министринин оралакчызы И. К. Савельев кылган. Колхозтарга болгаш совхозтарга малдык уксазын чаартып талазы-биле чугула ажылды чорутканын ол дыңнаткан. Ол чорук сөөлүг ийи-шун он чылдарда малдык

сүткүрүн 60 хуу, төлгүрүн 70 хуу бедирлер арганы берген.

Мындыг болза-даа мал чемнерин камгалаарынын айтырымын талазы-биле эртем шинчилелдерин бөлүп турарын И. К. Савельев демсеглээш. Силос массаларда белоктар чаксы үедө дыка кудулап турарын хой-хөй ажыл-агыйларын шинчилелдери көргүскен. Оаче бирги ээлчегде эртемден биологтар кичөөңгейин көрдүдөр ужурууг. Бедик шынарды чемнерин бедетээринге чаа препараттары малчыннар олардан манат турар. База бир өскө угадышкын болза, белоктуң, гормоннал болгаш ферменттиг препараттарын ажылгыт солчучуларын адал тывары болур. Оларнын биразы—карбомид ам безин тываганан. Карбомид чагар бөткөн чемнерде белоктуң четпезин чедикшинин солуп болур.

Биологтарын болгаш көдөсө ажыл-агыйнын тускай эртемдеринин сессиязына үкен хире илеткелдерин болгаш дыңнадыларын дыңнап, чугаалажып көөр.

Мурнакчыларнын үлегери-биле

ЧАДААНА. (Телефон-биле). «Чыраа-Бады» совхоз хон сабырлар айы-биле кыргыздып турар. Өшкүзүн доозуган, 1800 баштын бирээзинге-ле ошаптыр 500 грамм дүктү алган. Хойун дүгү четче хоозабан, чамдык колданыры аралаштыр кыргып турар.

Совхозтун кыргыру хөй 32 муң ажыг. Сөөлү хунерде 9200 хойун дүгүн ажаап алган. Көргүзүп багай эвес, бо чылдын күрүңге 790 центнер дүк белеткээр хулаагелени чедикшинин күүседиринге бүгү аргалар бар.

Уш пунктуларда ниятин-биле 48 халчылг аргедаттардан апында, 60 ажыг кижини хол халчылг эвезоларда быжылган. «Республиканын эки кыргызчызы», «Хой кыргыз талазы-биле республиканын чөмчөнү» атты чедип алыры дөөн чаршкы бүрүзүн күш-ажылче улам солчук кирип турар.

Техниканы бугуручүлүг ажылдашышаан, кыргыздагы мергелдиг улам бедидип турар кижилерин кайы-даа пунктулардан хойун илереп болур. Чыргакы пунктузунда Х. Доржу, Чыраа-Бадында М. Шериг-оол олар хунде 35—40 хойдан 55—60 килограмм дүктү кыргып

РЕСПУБЛИКАДА МАЛ АЖЫЛЫНЫН ПРОДУКТУЛАРЫНЫН САДЫН АЛЫШКЫНЫ

(1963 чылдын июнь 10-га чедир чартык чыл планынга удур хуу-биле)

РАЙОННАР	Сүт	Эът	Дүк
Чөөн-Хемчик	70,3	48,3	17,5
Удуг-Хем	58,5	43,1	1,8
Барыч-Хемчик	51,5	29,0	9,2
Чөөн-Хемчик эргелелиниң түңү	60,9	40,3	11,1
Танды	82,6	49,6	9,5
Каа-Хем	75,6	44,3	10,4
Бий-Хем	65,5	40,9	10,8
Тоюу	41,0	2,1	—
Танды эргелелиниң түңү	74,2	44,2	10,8
Өвүр	57,8	34,4	3,5
Тес-Хем	53,8	45,8	16,4
Тес-Хем эргелелиниң түңү	55,2	42,7	12,3

ООҢ ИШТИНДЕ СОВХОЗТАР:

Дуржулга станциязы	102,1	42,6	—
«Тивелгез»	93,5	35,2	28,5
«Сүт-Хөл»	82,3	47,4	8,9
«Найырал»	80,9	40,2	—
«Элегей»	77,1	43,2	—
«Межегей»	76,2	44,8	—
«Чыраа-Бады»	68,9	42,4	3,5
«УТКА 25 чылы»	61,3	40,8	—
«Барлык»	58,9	31,0	0,2
«Удуг-Хая»	57,5	30,6	—
«Тес-Хем»	54,7	31,1	—
«Шекпээр»	51,2	40,3	12,5
«Өөк»	49,9	35,2	—
«Тээли»	30,4	26,5	13,8
«Көк-Тей»	—	100,0	—
«Сукпак»	—	7,1	—
«Тыва»	—	—	—

Республиканың ажыл-агыйлары күрүңе сүт саларынын чартык чыл планын 87,3 хуу, эъттин—42,1 хуу, дүктү—10,3 хуу күүскеткен.

Сүт болгаш эът садар талазы-биле Танды эргелели өскө эргелелдерин мурнап турар. Дуржулга станциязынын коллективин сүт дужаарынын чартык чылдан ажыр сүт дужаарынын үргүчүлдүгү турар. «Көк-Тей» совхоз күрүңге эът дужаарынын чартык чыл планын 100 хуу күүскеткен. Бий-Хеминин «Тивелгез» колхозу ам чүдөсө 84 центнер сүт дужаар болза оң чартык чыл планын күүседитер. «Сүт-Хөл», «Найырал», «Элегей», «Межегей» совхозтарда сүт дужаарын чартык чыл планын күүседир турар. Тандыда «Революцияныг чалбыжы», Каа-Хемде «Коммунизмче орук» колхозтар сүт саларынын чартык чыл планын күүскеткен, ландаан ажыр сүт садарын үргүчүлдүгү турар.

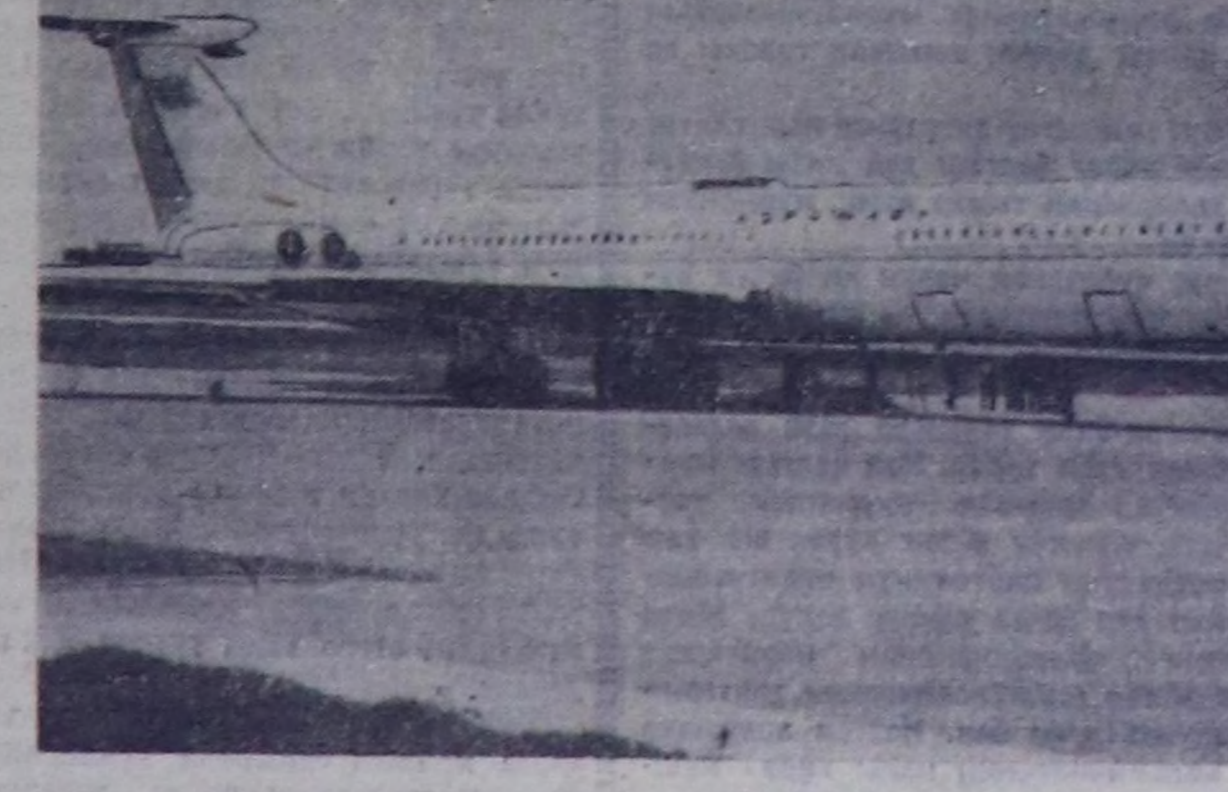
Мындыг болза-даа сүт дужаарынын чартык чыл планын күүседир талазы-биле Удуг-Хем, Тоюу, Тес-Хем, Өвүр районнар, «Өөк», «Тээли» совхозтар, Тандыда «Коммунизмниң херек», Тоюуда «Май 1-зи» колхозтар дөдөсө жужулап турар. Эът талазы-биле база-ла Тоюу, Барыч-Хемчик, Өвүр районнар, Бий-Хеминин «Иск-

Уругларга чараш хептерни кылар

МОСКВА. (СЭТА). Улус ажыл-агыйнын чедикшинеринин делегелеринин «Чик үлетүр» деп павильонунга алгы, өлүк кежи үлетүрүнүн ажылдакчыларын Бүгү-эвилел чөвүлел хуралы чоокта чаа доозулган. Уругларын алгы, өлүк кежинден кылган кылыгыларын шынарын эки-дөдөсө болгаш ассортментин кал-бартыр талазы-биле айтырыгыларын чугаалажып көргөн.

Ам бистин үлетүрүвүс чыл бүрүдө алгы, өлүк кежинден кылган кылыгыларын хой миллион рубльге үндүрүп турар болган. Чеди чыл дургузунда мындыг кылыгыларын улам хойну үндүрер. Уругларын чүлге тоаңу бөзүн бугурун 40 хуу ажыг көвүдээр.

Чөвүлел хуралга киришкен 23 бугурулгелерин төлөөлөкчилери чогуур шийтирин хүлээп алган. Ол шийтирин боттандырап чорук уругларын алгы, өлүк кежинден кылган кылыгыларын шынарын элөөн эки-дөдөсө болгаш ассортментин кал-бартыр арганы бээр.

Москва. «ИЛ-62» деп чаа совет пассажир самолети элчегилг шылдаада үндүрүшкунун бөдөөсүн, июнь 4-те майскылыгы Внуково аэропортуңга бир-ле дугаарында хонган.

Кол авиаконструктор, Ленинни шаңнадың лауреады С. В. Илюшинин баштааны коллектив агаар лайнерин тургускан. Чаа корабль дөрт реактивтиг турбиналары, ооң салоннарында 150 ижыг пассажирлар олуртуп-биле олуртуп болур.

«ИЛ-62» деп самолёттук шыгалдыны эртен соонда пассажирлар бажылаар.

ЧУРУКТА: «ИЛ-62» деп самолёт Внуково аэропортода.

Фото В. БУДАННЫН.

АК-ДОВУРАК—АБАЗА АРАЗЫНДА

Кадырланып бадып иелген даглар уштарын оюп, Ак-Суг хемчигештин эриг унун эдергеш, Кара-Сугну тазарып хей артарны таварты ашып чоруткан шыйлагар орун бар. Ол болза келир уеде Ак-Довурак—Абаз аразынын чагазлыг оруу-лур.

Ак-Довурантан 76 километр чегде ийгилик учурган тургустунган. Ында орук туудунун ажылынын дугайында туудугулар чуугаагылаш турарлар.

Орус-оол Донганович Шырып

И. КИСЛИЦИН.

Ун орук Ак-Довуракты демир-орук станциясы Абаз-биле туудуруур. Ону дурген аныгалага кирир дээш туудугулар хун иелген туудун-на улан куненишишининг амылдап турарлар.

ЧУРУНТА: ылаш сөөртүлгөзи. чын суурунун туудугулары аныгалап турарлар. Олар бирээзинге-ле 16 аал ишти чурттаган ийи бажыны туткаш, ан магазинни, бызаачыларнын бригадири. Ол боаунун кылыр амылынга мергежон болгаш туудуг эртеминге ынак. Шырып мурнунда «Тыва

бызаачыларнын бригадири. Ол боаунун кылыр амылынга мергежон болгаш туудуг эртеминге ынак. Шырып мурнунда «Тыва

ЧУРУНТА: Бет... белдири

О. ШЫРЫП.

ЧУРУНТА: Бет... белдири

амыгалага кириринге сай белет-кели. чайнаанын, уруглар садынын бажынарнын туудуу турарлар. Маңаа мөөн сонгар чуртталгага херектиг бугу-ле чүүлдерни кылган туур.

Ч. МОНГУШ.

даг-дугу» туудууга комплексилег бригаданы удуртуп чоран. Чүдөк Кузьмаевич Монгуш туудугу келге-ле бир чыл чаа четкен. Бо ныска уенин иштинде пилорамада рамчиктеп амылдап турар. Амылда чүткүлдү, өөрү-биле эл-найралды-б и е Монгуш Чүдөк хундуелди чаа-лап алган.

Улегерлиг кадарчы

Өвүр районун «Коммунизмге орук» келээ ажыл-агый артелинин дуржулгалыг малчыны Куулар Очур-оол ам алды чыл дургузунда анык инектер кадарып келген.

АДА-НЕ ХУРАЛЫ

Чокта чаа «Сут-Хал» совхозун Сут-Акс 11 чыл школазынга ала-не хуралы болуп эртен. Анаа эртен өөредилге чылынын түнөөдөрүнүн дугайында илеткеди школа директору Д. Монгуш кылган. Чыл түнөөдөрүнде 436 өөренкичинин 45-жи багай өөренген болгаш оларнын 23-жү күсүк шыгалдага арткаш.

Шалыпчы ажилдап турарлар

Өвүр районун төвү Хандагайты суурга барык ай санында элэн каш чаа бажынар немей туттунуу турар. Бо чылын бир чунар бажын, туубуу сарайын, ийи аал ишти чурттап бажын, туубуу сарайын 11 чыл школазынын бажыны башкарып өөредилге чылынын түнөөдөрүнүн дугайында илеткеди школа директору Д. Монгуш кылган. Чыл түнөөдөрүнде 436 өөренкичинин 45-жи багай өөренген болгаш оларнын 23-жү күсүк шыгалдага арткаш.

Бистиң кожавыс—Моол Арат Республикада

(„Үнэн“ солуннуң арыннарындан)

Ыр байырлалы

Июн 1-де Улан-Баторун Сүхэ-Батор шөлүнге ыры байырлалы болган. Анаа бичин уругларда ателеш улуг наамлыг кырганнарда чедир мун-мун кижи киришкен. Улан-Баторнун уруглар салтарын 500 уруглары «Бистиң салдымыс», үлет-үр чедеринин 2700 ажылчынары «Ажылчы марш», 1700 аныктар «Аныктарнын ыры», дээди өөредилге чедеринин студентилери «Мөөн Төрөөн чуртум» деп ырларын, хоочун партизаннар «Шивэ Хиагт» чижектиг моолдун революстуг ырларын ырылап күөсеткилөөн.

Июнь 1-де Улан-Баторун Сүхэ-Батор шөлүнге ыры байырлалы болган. Анаа бичин уругларда ателеш улуг наамлыг кырганнарда чедир мун-мун кижи киришкен. Улан-Баторнун уруглар салтарын 500 уруглары «Бистиң салдымыс», үлет-үр чедеринин 2700 ажылчынары «Ажылчы марш», 1700 аныктар «Аныктарнын ыры», дээди өөредилге чедеринин студентилери «Мөөн Төрөөн чуртум» деп ырларын, хоочун партизаннар «Шивэ Хиагт» чижектиг моолдун революстуг ырларын ырылап күөсеткилөөн.

Угталда күрүне ажыл-агый (Совхоз) бо чылын 21 муң гектар шөлгө ялаш-бүрү тараа болгаш өске-даа культураларын тараан. Оон иштинде 20 муң га кызыл-тас, 300 га сула, 150 га арбай, 100 га чокча-тараа болгаш өске-даа культуралар токтоотун тарыла шөлүнде тарыттыган. Оон ангыда кукуруза, аш-чөмө херектер ногаалар болгаш мал чени культураларын тараан.

Угталда күрүне ажыл-агый (Совхоз) бо чылын 21 муң гектар шөлгө ялаш-бүрү тараа болгаш өске-даа культураларын тараан. Оон иштинде 20 муң га кызыл-тас, 300 га сула, 150 га арбай, 100 га чокча-тараа болгаш өске-даа культуралар токтоотун тарыла шөлүнде тарыттыган. Оон ангыда кукуруза, аш-чөмө херектер ногаалар болгаш мал чени культураларын тараан.

Эштерниң дузазы-биле

Хубеугул аймактын далган үлет-үрүнүн ажылчынарынын мергежил чедит алырынга мында ажилдап турар совет тускай эртемниглер улуг дузазын көргүзүп турарлар. Совет тускай эртемниглер эштер Чичерова, Ульянова, Мартынов, Иванов олар моол эштерге машина техниканы бүдүрүшүгүз ажылдаар, чаа чогаалдык саналдарны бүдүрүшүгүз шийгээлдер арталарга өөредип турар.

Угталда күрүне ажыл-агый (Совхоз) бо чылын 21 муң гектар шөлгө ялаш-бүрү тараа болгаш өске-даа культураларын тараан. Оон иштинде 20 муң га кызыл-тас, 300 га сула, 150 га арбай, 100 га чокча-тараа болгаш өске-даа культуралар токтоотун тарыла шөлүнде тарыттыган. Оон ангыда кукуруза, аш-чөмө херектер ногаалар болгаш мал чени культураларын тараан.

Тараажыларның чедишкени

Моолдун аныктарнын революстуг эвиледи чыл бүрүнүң май, июнь айларын мал кажаалары тударнын айлары болдулар деп эзелекчи саналды үндүргөн. Малды кажаа-биле хандыр чугула сорулганы амылдарга боттандырар сорулга-биле тустуу аймактарда чогаалдыкчы тывыгыр хемчеглерин ап турар.

Аныктарнын чедишкени

Моолдун аныктарнын революстуг эвиледи чыл бүрүнүң май, июнь айлары мал кажаалары тударнын айлары болдулар деп эзелекчи саналды үндүргөн. Малды кажаа-биле хандыр чугула сорулганы амылдарга боттандырар сорулга-биле тустуу аймактарда чогаалдыкчы тывыгыр хемчеглерин ап турар.

Каттыжылышкынның малчынарында

Баян-Хонгор аймактын Богда суурунда «Сүхэ-Батор оруу» деп келээ ажыл-агый каттыжылышкынның малчынары малдыч чаш төлдү доруктурган талазы-биле улуг чедишкенин чедип ап турар. Чаш малдын 97,8 хузуун камгалап ап, малдын баш санын өстүрүшкүнүн планын 105 хуу күөсеткен.

Күрүне университетинин аалчызы

Моолдун күрүне университетинин аалчызы Бурхан-Халун Сүхэ-Батор эртем академиянын Азия улустарын институтунун чени чүк мылдарнын салбырынн төр-моол дылдар секторунун эртелекчи доктор профессор Гарма Дацанрапович Санжаев Улан-Баторда чед берген.

Агитбригада

Дорнод аймактын партия комитетинин пропаганда кизилди, херэженин чөвүлөтүлүсү МАР-нын Улустуу Уулу Хураалыга болгаш чер-чер хуралдарына согулда кампаниянын үнөөдө чер-черге агитбригаданы организастан чоруткан. Ол бригада аймактын Буйрада балык үлет-үрүнүн, келээ ажыл-агый каттыжылышкынарында, дуржууда станцияларга, Баян-Хушунун кызылгар заставына, Магд сумуга чоран.

Кады ажилдажылга

Социалист чурттарнын демир орук транспорту кады ажилдап организацциянын эмгек хандырларга талазы-биле доктаамал бөлүүнү эзелекчи чедип чөвүлөт хуралы Улан-Баторга бо айнык 4—7 хунеринде болуп эртен.

ЖУРНАЛИСТИК ОРУК ДЕМДЕГЛЕЛИ

Тандымын давангайлап баткан эленин делгеминде, бедик сыннардаа өгенин алгаш, ээрлин-саарын шурал бадын чылар Элеге хемин уунда Кочетово суур тургустунган. Ында амдырала бодунун элечээ-биле хайгынын, совет улустук коммунизм дөш демиселинге төлөттиг үзүүн кирип турар.

БИЧИИ ЫРААЖЫ

Ол дүне, хуусаа кыска, ажил хей болганында, хунун дургузунда көргөн, билген чүүлдерини түшөй болуп, дамчыдылганы канчаар кылаа экил дээрин тынызыктап, оң паажымын тып чадап чыдырмак, кандай чүве ийик, кудаламга таалаанчык, чаш үн дымнаанын, доору кара карактарында отчугатар кытыккан, хурен-кымыл шыршайын хулузуру чараштыккан, сибиби каан дег, деп-дески чуга ак-ак динтерлиг, чалтанчык чанын, шала бижиргөчөл, чүве чугаалааш-ла болганчок-ла холу-биле арын тулар чанчылыг бичин уруг караамга көстүп келир.

Эки организаस्ताза чогуур

Танды районун «Тилелге» совхозунун Кара-Хаз салбырында хой-кыргылазынга бедиктек ажилдары багай болганын кыргылазынын баштайгы хунери көргөскөн.

Шалыпчы ажилдап турарлар

Өвүр районун төвү Хандагайты суурга барык ай санында элэн каш чаа бажынар немей туттунуу турар. Бо чылын бир чунар бажын, туубуу сарайын, ийи аал ишти чурттап бажын, туубуу сарайын 11 чыл школазынын бажыны башкарып өөредилге чылынын түнөөдөрүнүн дугайында илеткеди школа директору Д. Монгуш кылган. Чыл түнөөдөрүнде 436 өөренкичинин 45-жи багай өөренген болгаш оларнын 23-жү күсүк шыгалдага арткаш.

Аныктарнын уран чүүлү

Чөөн-Хемчик районда «Сут-Хал» совхозунун Алаш-Мадыр салбырында аныктарнын бот-тывыгыр уран чүүлү болгучу доктаамал ажилдап турар. Олар чыл эгезинде бээр элөөн каш солун концертти чога-ла көргөскөн. Бо бөлүмүнүн аймакта кааа аныктардан ангыда салбырынн сес чыл школазынын бажынары база ишпелкил киржиш турар. Аныктар чокта чаа Боратайга, Чыраа-Бажы, Хорун-Дар суурларга концерт көргөспүшкөн, алдап чораннар.

Эки организаस्ताза чогуур

Танды районун «Тилелге» совхозунун Кара-Хаз салбырында хой-кыргылазынга бедиктек ажилдары багай болганын кыргылазынын баштайгы хунери көргөскөн.

ЧӨПТҮГ НЕГЕЛДЕ

Коммунист партиянын, Совет чазактын совет кижиге дугайында ада суунуң сагыш салымшыкынын атымында бистиң улустун билин, культуразы улам-на бедип, ол талазы-биле негелдеп улугадып турар. Чуртта болгаш делегейе болушкунарын солуннардан номчуп өөренир, радиодан дыннап таньжар чорук чононуп чугула негелдеп аларган.

— Силерни манап тур бис — диди.

— Бо улаада ол шала грипп-текесп турарындан уну мыдыг-ла кончуг арыг өвөс дийин — деп,

— Иштин дээр, Дмитрий Иванович, Бичалда-даа оон ууну камнап көрүр, кайы хамаан чок хей ырлар ырлатпаар—деп,

Эштерниң дузазы-биле

Хубеугул аймактын далган үлет-үрүнүн ажылчынарынын мергежил чедит алырынга мында ажилдап турар совет тускай эртемниглер улуг дузазын көргүзүп турарлар. Совет тускай эртемниглер эштер Чичерова, Ульянова, Мартынов, Иванов олар моол эштерге машина техниканы бүдүрүшүгүз ажылдаар, чаа чогаалдык саналдарны бүдүрүшүгүз шийгээлдер арталарга өөредип турар.

Күрүне университетинин аалчызы

Моолдун күрүне университетинин аалчызы Бурхан-Халун Сүхэ-Батор эртем академиянын Азия улустарын институтунун чени чүк мылдарнын салбырынн төр-моол дылдар секторунун эртелекчи доктор профессор Гарма Дацанрапович Санжаев Улан-Баторда чед берген.

Агитбригада

Дорнод аймактын партия комитетинин пропаганда кизилди, херэженин чөвүлөтүлүсү МАР-нын Улустуу Уулу Хураалыга болгаш чер-чер хуралдарына согулда кампаниянын үнөөдө чер-черге агитбригаданы организастан чоруткан. Ол бригада аймактын Буйрада балык үлет-үрүнүн, келээ ажыл-агый каттыжылышкынарында, дуржууда станцияларга, Баян-Хушунун кызылгар заставына, Магд сумуга чоран.

Кады ажилдажылга

Социалист чурттарнын демир орук транспорту кады ажилдап организацциянын эмгек хандырларга талазы-биле доктаамал бөлүүнү эзелекчи чедип чөвүлөт хуралы Улан-Баторга бо айнык 4—7 хунеринде болуп эртен.

